

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

ΟΤΑΝ φθάσῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ μεταίχμιον ἐκεῖνο, ὅθεν ἀποχαιρετῶν τὴν νεότητα, προσβλέπει μετὰ λύπης τὸ γῆρας, ἀρέσκεται συνήθως ν' ἀναπολῆ τὰ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας ἔτη. Ἀπὸ τῆς σχολιαῖς ὁδοῦ τῆς μεστῆς ἀκανθῶν καὶ τριβόλων, ἦν κοπιωδῶς διανύει, μεταφέρεται διὰ τῆς φαντασίας εἰς τὸν δροσερὸν καὶ μυροβόλον κῆπον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου διήνυσε τὴν ὠραιότεραν τοῦ βίου περίοδον.

Καμμία σκέψις θλιβερά δὲν θολώνει τὸ διαυγὲς τοῦ παιδὸς

ὄμμα· καὶ αὐταὶ τῆς οἰκογενείας αἱ συμφοραὶ ἐλαχίστην ἔχουσιν ἐπὶ τῆς ψυχῆς του ἐπίδρασιν. Ψάλλει, πηδᾷ, σκιρτᾷ ὑπὸ χαρᾶς, καὶ εἰς τὸ ἀπαλόν του ἐκεῖνο κρανίον φαιδρὰ μόνον συλλαμβάνονται σχέδια. Μακαρία ἐποχὴ! εἶναι ἡ μόνη ἣν μετ' εὐφροσύνης καὶ ἀφόβως ἐνθυμεῖται ὁ ὑπὸ ἐτῶν καὶ δυστυχημάτων βεβαρημένος ὁδοιπόρος, διότι εὐθὺς πέραν τῶν στενῶν αὐτῆς ὁρίων ἐδοκίμασε τὰς πρώτας ὁδύνας, τὰς ὁποίας παρηκολούθησαν ἄλλαι πολλῶ σκληρότεραι καὶ ταύτας προσπαθεῖ νὰ λησμονήσῃ, ἐνῶ ἡ ἀνάμνησις τῶν παιδικῶν του χρόνων παρέχει γλυκυτάτην παρηγορίαν.

..

Ἡμῖν μαθητῆς ἐν ἰδιωτικῶ ἐκπαιδευτηρίῳ· ὁ διευθυντῆς αὐτοῦ γέρον φουστανελλοφόρος εἶχε σύζυγον νεωτάτην, ἥτις κατὰ τὰ

διαλείμματα τῶν παραδόσεων, ἐδεξιοῦτο τοὺς διδασκάλους ἐν τῇ κομφῇ αὐτῆς αἰθούσῃ. Μίαν ἡμέραν ὁ ἰατρός του, ἰατρός ἀγαμος, ἔπεισε τὴν νεαρὰν σύζυγον νὰ παραιτήσῃ τὸν γέροντα καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ αὐτὸν ἀπερχόμενον εἰς τινὰ ἐπαρχίαν. Καὶ ἔμεινεν ὁ καυμένος ὁ διευθυντὴς μας ἔρημος συζύγου· ἀλλ' ἐγένετο καὶ στρυφνότερος πρὸς ἡμᾶς, καὶ ὁ ξύλινος δείκτης, ἀρκετὰ σεβαστός διὰ τὸ μέγεθός του, ἔψαυεν ἔκτοτε συνεχέστερον τὰ νῶτα τῶν μικρῶν μαθητῶν. Εὐτυχῶς μετὰ τινων ἐβδομάδων παρέλευσιν ἐπανῆλθεν ἡ φυγὰς τρυγῶν καὶ ἐμειδίασαν πάλιν τὰ γερωντικά τοῦ διδασκάλου μας χεῖλη.

Ἔῤῥῃγε καὶ ὑποτρόφους τὸ σχολεῖον, ἐν μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν ἡ μάγειρος ἀνήγγειλεν ὅτι τὸ κρέας δὲν ἦτο ἐπαρκές καὶ ἠρώτα τὸν διευθυντὴν τί χρῆ ποιεῖν. — Βάλε μέσα πράσα ἄφθονα, καὶ τὸ πρᾶγμα οἰκονομεῖται, ἀπήντησεν ἐκεῖνος μὲ τὴν ἐμβρίθειαν πεπειραμένου οἰκονομολόγου.

Ἡμῖν μονογενῆς καὶ ἡ καλὴ μου μήτηρ, ἅμα ἐπέστρεφα ἐκ τοῦ σχολείου, ἐκάλυπτε τὴν κεφαλὴν μου μὲ σκούφον ποικιλόχρουν διὰ νὰ μὴ τῆς κρυώσω. Σημειωτέον ὅτι τὰ παιδιὰ ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ἐνεδύοντο ὅπως οἱ γέροντες, ὥστε, ἅμα ἐπροβιάζοντο ἀπὸ τοῦ φουστανίου καὶ τοῦ ὀπισθεν ἀνοικτοῦ πάντοτε πανταλονίου, εἰς τὰ διὰ ράπτου ἐτοιμαζόμενα ἐνδύματα, ἐνόμιζες ὅτι ἔβλεπες μικροὺς συνταξιούχους. Τοῦτο ὅμως δὲν ἐμπόδιζε τὰ παιδιὰ τῆς γειτονιάς νὰ τρέχουν κατόπιν τῶν πυγμαίων φράγκων λελέγκων καὶ νὰ τοὺς πειράζωσι πολυτρόπως.

Περὶ τὸ δέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας μου, ὁ πατὴρ ἐπανεθῶν ἐκ Κερκύρας, τὸ Παρίσι αὐτὸ τῆς Ἑλλάδος, μοῦ ἔφερε μίαν ἐνδυμασίαν ἐξ ἐριούχου ἀμέμπτου ποιότητος καὶ κατασκευῆς, καὶ πῖλον μεταξωτὸν ἀρκετὰ ὑψηλόν· ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ μέτρα δὲν εἶχον ληφθῆ ἀκριβῶς, ἡ ρεδεγκότα ἔφθανε κάτω τοῦ γόνατος, ὥστε ὡσάκις ἐνεδύομην τὸ ἐπίσημον ἐκεῖνο ἱμάτιον, καὶ ἔθετον σοβαρῶς ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ὑψηλὸν κερκυραϊκὸν πῖλον, εἶχον ὄψιν ἀγγλικανοῦ μισσιοναρίου. Τότε δὴ τότε ἀνῆρχοντο μέχρις οὐρανῶν τὰ ἐπιφωνήματα τῶν ἀγαιοπαίδων «φράγκο λελέγκο, φράγκο τίγκο», καὶ δὲν ἐτόλμων ὁ κακόμοιρος νὰ προβάλω τὸν πόδα εἰς τὴν ὁδὸν ἄνευ συνοδείας. Καὶ ὁ πατὴρ μου ἐγέλα καὶ ἡ μήτηρ μὲ ἐκαμάρωνε.

Τότε δὲν εἶχεν εἰσέτι φαντασθῆ κανεὶς ν' ἀναμορφώσῃ τὰ τῆς παιδείας, καὶ ὅμως ἐμάνθανον οἱ νέοι ἄριστα τὴν πάτριον γλῶσσαν. Ἀπὸ τὰ σχολεῖα ἐκείνης τῆς περιόδου ἐξῆλθον οἱ χρησιμεύοντες σήμερον ὡς ὑπόδειγμα καλλιπερείας καὶ γλαφυρότητος, ἐφημερίδας δὲ ἐφαμίλλους τῆς Ἑλπίδος καὶ τῆς Ἀθηνᾶς ἄχρις ὥρας δὲν ἀπεκτῆσαμεν. Μυθιστορήματα μετεφράζοντο σχετικῶς ὀλίγα καὶ

ἔξελέγοντο τὰ ἠθικώτερα· ἂν δὲ καὶ ἐπεκράτει ἡ ρομαντικὴ σχολὴ καὶ οὕτως ὁμως οἱ γονεῖς ἀπέφευγον νὰ δίδωσιν εἰς χεῖρας τῶν κορασιῶν τὰ φανταστικὰ ἀθύρματα τοῦ Δυμᾶ, τοῦ Σύη ἢ τοῦ Βαλτερσκώτ. Ἐνῶ σήμερον θεωρεῖται τὸναντίον συμπλήρωμα τῆς ἀνατροφῆς ἢ ἀνάγνωσις τῆς Νανὰ καὶ τοῦ Assommoire. Πρέπει, λέγουν οἱ νεώτεροι παιδαγωγοί, νὰ λάβωσιν οἱ νέοι καὶ αἱ νεάνιδες πείραν, ἔστω καὶ διὰ τῆς ἀναγνώσεως, ὄλων τῶν ἀσελγειῶν, τῶν παντοίων τῆς σαρκὸς ἐπαναστάσεων, νὰ μελετήσωσι κατὰ βάθος τὸν βίον τῶν Ἑταιρῶν, νὰ ἐντρυφήσωσι μετ' αὐτῶν νοερῶς ἐντὸς τῶν χαμαιτυπείων, ὥστε, κινδύνου ἐπιστάντος, τεθωρακισμένοι διὰ τῆς ἀποκτηθείσης ἐκ τῶν ἀναγνωσμάτων πείρας, νὰ ἐξέρχωνται νικηφόροι ἀπὸ παντὸς σατανικοῦ πειρασμοῦ.

Βέβαιον εἶναι ὅτι ἀπὸ τῆς παραδοχῆς εἰς τὴν παιδαγωγικὴν τῶν πορισμάτων τῆς νέας τοῦ ὕλισμοῦ σχολῆς, ἐπληθύνθησαν αἱ ἐκδόσεις καὶ ἐπλούτησαν οἱ περὶ τὸν Ζολᾶ ἀναμορφωταί, ἐπολλαπλασιάσθη δὲ καὶ ἡ ἀσχημοσύνη μετὰ τῶν συμπαρομαρτούντων σκανδάλων καὶ εὖρον ἄφθονον ἐργασίαν οἱ περὶ τινὰς εἰδικότητας ἀσχολούμενοι ἱατροί. Ἐκτοτε τοὺς ἀνθρώπους νεανίας τοὺς ροδοκοκκίνοους, τοὺς ἐν ρώμῃ καὶ εὐτολμία διακρινομένους, ἐξ ὧν συνεκροτήθη ἐν ἡμέραις πονηραῖς ἡ ἀρειμάνιος τοῦ Πανεπιστημίου φάλαγξ καὶ ἡ ἀθηναϊκὴ ἔθνοφυλακὴ, δι' ὧν ἐτηρήθη ἡ τάξις καὶ ἐσώθη ἡ πατρίς, τοὺς εὐγενεῖς ἐκείνοους ἀθλητάς, οἵτινες ἔπεσον μαχόμενοι εἰς τὰ πεδία τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας καὶ εἰς τὰ αἱματοκυλισμένα βουνὰ τῆς Κρήτης, διεδέξαντο οἱ καχεκτικοὶ καὶ μόλις τὸ σκελετῶδες σῶμά των ὑποβαστάζοντες ὄχρῳ νεανίσκοι, οἱ διανυκτερεύοντες εἰς τὰ ζυθοποτεῖα καὶ τὸν μαμμωνᾶ λατρεύοντες.

Μεταξὺ τῶν βιβλίων, ὅσα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἔτυχε ν' ἀναγνώσω, συγκατελέγετο καὶ Ἰσπανικόν τι διήγημα ὁ Γονζάλθης Κορδούβιος, ὅστις ἐκτὸς τοῦ νεανικοῦ κάλλους, τῆς φιλοπατρίας καὶ τοῦ ἰπποτισμοῦ, εἶχε καὶ ξίφος διὰ τοῦ ὁποίου διεμίλιζε τοὺς Ἀραβας ὡς ἂν ἦσαν πέπονες. Τὸ διήγημα τοῦτο μοῦ ἔκαμε τοιαύτην ἐντύπωσιν, τόσῳ διήγειρε τὴν παιδικὴν μου φαντασίαν, ὥστε ἠσθανόμην τὴν ἀνάγκην νὰ ἰδῶ ἕνα Γονζάλθην μὲ σάρκα καὶ ὀστά. Ἀλλὰ ποῦ νὰ τὸν εὕρω; Ἀντικρὺ τῆς κατοικίας μου ὑπῆρχε γραφεῖον τοῦ ἰππικοῦ φυλαττόμενον ὑπὸ μικρᾶς φρουρᾶς· εἰς τὸν ὑπαξιωματικὸν λοιπόν, τὸν καὶ χρεὴ δεσμοφύλακος ἐτελοῦντα ἀνεῦρον τέλος πάντων τὸν ἥρωά μου. Καὶ τὸν ἐκύτταξα καθ' ἐκάστην ἀπὸ τοῦ παραθύρου καὶ ἔλεγα—Πότε θὰ γίνω καὶ ἐγὼ ἕνας Γονζάλθης;

Ἐκεῖνος ὁ ὑπαξιωματικὸς εἶναι σήμερον συνταγματάρχης, ἀλλ'

ἀγνοεῖ τὰ κατὰ τῶν Ἀράβων κατορθώματά του . . . Τοιαύτην ἐπίφοβον ἐπίδρασιν ἔχουσι τ' ἀναγνώσματα ἐπὶ τῶν τρυφερῶν ἐγκεφάλων.

Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, ὅπως ἤμην βουτημένος εἰς τὸν ἥρωϊσμόν, ἂν μὲ κατέταπτεν ὁ πατήρ εἰς στρατιωτικὸν σχολεῖον, τίς οἶδε πόσους ἀστέρας θὰ ἔφερον σήμερον ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ μὲ τί καμάρι θὰ ἔπερνα τὸν λουφὲ ἀπὸ τὸ ταμεῖον καὶ θὰ ἐρρόφων τὴν μαστίχαν ἐν τῷ ἐντευκτηρίῳ τοῦ Ζαχαράτου! Ἄλλ' ὁ μακαρίτης δὲν ἤθελε νὰ βάψῃ ὁ υἱὸς τοῦ τὸ χέρι εἰς αἷμα ἀνθρώπινον, αὐτὸς ὁ κατατρίψας τὴν νεότητά του εἰς μελέτας καὶ μεταφράσεις τῶν Γραφῶν, ἡ δὲ ἀγία ἐκείνη γυνή, ἡ μήτηρ μου, ἔτρεμεν ἀναλογιζομένη ὅτι ἐν ὥρᾳ πολέμου ἔμελλε νὰ διακινδυνεύσῃ τὴν πολυτίμον ὑπαρξίν του ὁ ἀγαπητὸς τῆς υἱός.

Καὶ ὅμως ἐγὼ ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἠγάπων τὰ στρατιωτικὰ μέχρι μανίας· ἐξαετὴς μόλις τὴν ἡλικίαν ἐτάραττον τὴν γειτονίαν καὶ ἰδίως τὸν πάππον μου δι' ἀεννάου τυμπανοκρουσίας· εἶχον δὲ πάντοτε ἐζωσμένην τὴν σπάθην καὶ δὲν ἐκουραζόμενην διατρέχων ἔφιππος ἐπὶ ξυλίνου κονταρίου τοὺς στενοὺς τοῦ κηπαρίου μας δρομίσκους.

Ὑπὸ τοιούτων βαυκαλιζόμενος ἵπποτικῶν ὀνειρῶν, μόλις ὑπέβηθην τὸ δέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας, ἠσθάνθην ἀπροσδοκῆτως τοὺς πρώτους παλμοὺς τοῦ ἔρωτος. Εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ γέροντος φουστανελλοφόρου ἐφοίτων καὶ χοράσια, ἐν τῶν ὁποίων ἦ δύο, νομίζω, ἀκουσίως καὶ χωρὶς ποτε νὰ τὸ μάθουν κατεκυρίευσαν τὴν μικρὰν μου καρδίαν.

Εὐτυχῆς ἐλογιζόμενην ὀσάκισ, τιμωρούμενος δι' ἀμέλειαν, ὑπεχρεούμην νὰ εἶπω τὸ μάθημα εἰς μίαν ἐκ τῶν δύο θεαινῶν μου. Τί ἦτο ἡ νηστεία ἀπέναντι τοιαύτης ἀπολαύσεως! Φαντάζομαι ὅμως πόσον θὰ ἐγέλων αἱ πονηραὶ ἐκεῖναι βλέπουσαι τὸν μικρὸν μισσιονάριον χάσκοντα πρὸ αὐτῶν.

Καὶ ἔπειτα, ἐπὶ ἔτη πολλὰ ἐξηκολούθησα τὴν ἰδίαν μέθοδον τοῦ ἐρωτεύεσθαι, μακρῶθεν δηλαδὴ καὶ χωρὶς ποτε νὰ τολμήσω νὰ ἐξομολογηθῶ τὸ πάθος μου εἰς καμμίαν ἀπὸ τὰς Δουλοινέ μου. Διὰ τοῦτο καὶ δὲν φέρει ἡ συνείδησίς μου τὸ ἐλάχιστον βᾶρος ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τοῦτο. Ἄλλ' οἷα διαφορὰ ἦθῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης πρὸς τὴν σημερινήν! Ἡ τότε νεολαία ἦτο ἀθῶα, ἄκακος, ἠγνῶει τί ἐστὶ διαφορὰ· ἀλλ' οὔτε εὐκολὸν ἦτο νὰ διαφθαρῇ εἰς τὰ καφενεδάκια τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ὅπου ὁ μπάρμπα Χρῆστος ἔφερον ἐνίοτε, διὰ τὸ προχειρότερον, τὸ παραγγελθὲν λουκούμιον κρεμάμενον ἐν εἶδει σταφυλῆς ἀπὸ τῶν τριῶν του δακτύλων. Ἐκεῖνα τὰ δύο καφενεῖα, ὅπου εἶδεν καὶ ἔπερνεν ὁ ναργηλές,

ἐνῶ ὁ Σπῦρος μὲ τοὺς γυμνοὺς του πόδας ἐπάτει χάριν ἀσφαλείας τοὺς πίπτοντας ἀνημμένους ἄνθρακας, καὶ δύο τρία ἀνθρωπινώτερα ἐντὸς τῆς πόλεως ἦσαν τὰ μόνα κέντρα διαφθορᾶς, ὁμολογουμένως ὄχι τόσο ἐπίφοβα.

Ἡ παραμικρὰ παρεκτροπὴ διεσαλπίζετο ἀνὰ τὴν πόλιν καὶ οὐαὶ εἰς τὸν ἀσχημονοῦντα νεανίαν, ἂν συνήντα αὐτὸν καθ' ὁδὸν ὁ γέρον Γεννάδιος ὁ γυμνασιάρχης ! Ἀθῶαι διασκεδάσεις, λιτότης, ἀφέλεια περὶ τὴν δίκαιαν, σεμνότης ἄκρα παρὰ τῇ νεολαίᾳ ἐχαρακτήριζον τὴν κοινωνίαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τὰ πλεῖστα *σαλόνια* ἐστόλιζεν ὁ κομμὸς καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἀπλοῦς καθρέπτης, ἔστιν ὅτε κάρινος, καὶ παρὰ τὸ μεντέρι μία δωδεκάς ψιαθίνων καθεκλῶν τῆς *Μασσαλίας*. Καὶ ὅμως ἐντὸς τῶν σαλονίων ἐκείνων ἐγίνοντο πολὺ εὐθυμότεροι χοροὶ καὶ ζωηρότεροι παιδιαὶ ἀπὸ τὰς σημερινάς· ἐκεῖ ἤκουες τὰ περιπαθέστερα ἄσματα καὶ τοὺς εὐφυστέρους ἀστεϊσμούς. Ἄν δὲν ὑπῆρχεν ἐν τῷ οἴκῳ πιάνο θὰ εὐρίσκετο ἀφεύκτως ἢ κιθάρα, ἢ πλαγιάυλον ἢ καὶ κλαρινέτο ἐνίοτε. Ἦνάπτοντο αἱ περίφημοι λυχνίαι, ἐσυνάζοντο τὰ κορίτσια τῆς γειτονιάς καὶ ἐπέτων τὰ ζεύγη ἠλεκτριζόμενα ἀπὸ τὸν κύριον Φουστανάκην, τὸν Φράγκ, ἢ τὸν Ραμαντᾶν. Τί μόνον ; ἔπρεπεν ὁ οἰκοδεσπότης νὰ ξετυλίξῃ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὰς νυσταζούσας λυχνίας του καὶ ἡ οἰκοδέσποινα νὰ ἐπιστατῇ εἰς τὴν διανομὴν τοῦ τεῖου καὶ τοῦ βενσῶ (*vin chaud*), ὅπερ ἦτο τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς πολυτελείας.

Ἡ εἰσαγωγὴ τῆς χρήσεως τοῦ πετρελαίου ἐν Ἀθήναις ἀφῆκεν ἐποχὴν, ὅπως ἡ τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτός ἐπ' ἐσχάτων. Ἐθεωρήθη ὡς ἡ θαυμασιωτέρα τῶν ἀνακαλύψεων καὶ πάντες ἔσπευδον ν' ἀγοράσωσι τοὺς θαυματουργοὺς λαμπτήρας καὶ νὰ προμηθευθῶσι πετρέλαιον. Εἰς τὰς γωνίας τῶν ὁδῶν ἀνηρτήθησαν φανοὶ νέοι μετ' ἀντακλαστήρων. Ἐπαυσαν τὰ ξεφυλισμάτα καὶ ἐφεξαν τέλος πάντων αἱ οἰκίαι. Ἦρξατο δ' ἐν ταύτῳ καὶ ὁ τῆς πόλεως καλλωπισμὸς.

Τῇ πρωτοβουλίᾳ, ἐπιστασίᾳ καὶ φροντίδι τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας προσεκλήθη γάλλος μηχανικός, ὁ *monsieur Daniel*, ὅστις περιτρέχων ἀόκνως ἄνω καὶ κάτω, δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐπὶ τοῦ λευκοῦ αὐτοῦ ἵππου, ἐπέβλεπε καὶ ὠδήγει τοὺς ἐργαζομένους. Ἔως τότε αἱ Ἀθηναῖοι δὲν εἶχον μάθη τί ἐστὶ χωροστάθμισις· τὰ μαρμάρινα περιζώματα τῶν πεζοδρομίων ἦσαν ἄγνωστα παρ' ἡμῖν· ἢ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἄνοδος ἦτο προσιτὴ εἰς μόνους τοὺς ἔχοντας πόδας αἰγὸς καὶ οὐδεὶς ἄλλος περίπατος ὑπῆρχεν ἐκτὸς τοῦ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πατησίων.

Ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ ἐνὸς καὶ

μόνου ἄλλ' ἰκανωτάτου ἐκείνου γάλλου μηχανικοῦ ἰσοπεδώθη ἡ πόλις, ἐξεβραχώθησαν πολλαὶ ὁδοί, ἐπεστρώθησαν ἄλλαι, ἐχαράχθησαν αἱ περὶ τὴν Ἀκρόπολιν λεωφόροι, ἐδενδροφυτεύθησαν καὶ αὐτοὶ οἱ κύκλω λόφοι, καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ ἢ πρὶν μεστὴ βορβόρου καὶ ἀκαταστασίας καὶ ἀκοσμίας πόλις, μετεμορφώθη ὡς ἐκ θαύματος εἰς τὸ νῦν ὄντως περικαλλῆς τῆς Παλλάδος ἄστου. Ἐπὶ τοῦ Daniel ἐκείνου ἐνόμιζες ὅτι ἐν σμικρῶ ἐπανῆλθεν ὁ αἰὼν τοῦ Περικλέους. Ὅλα δὲ ταῦτα ἐγένοντο ἄνευ δανείων, ἄνευ ρεκλάμας, χωρὶς νὰ ἐπιβληθῇ οὐδὲ λεπτοῦ φόρος. Ἐν ταυτῶ ἐλήφθη φροντίς καὶ περὶ τῶν περιχώρων. Ἐστρώθη ἡ εἰς τοὺς κήπους τῶν Σεπολίων φέρουσα καὶ ἐκεῖθεν εἰς Δερβισαγοῦ, ὅπου ἡ βασίλισσα ἔκτισεν ἐξοχικὸν σταθμὸν Πύργον τῆς Βασιλίσσης ἐπικληθέντα ἔκτοτε, καὶ ἐφυτεύθη ἅπανα ἡ ὁδὸς δι' ὠραίων μωρεῶν. Ἰδρῖσε δ' ἐκεῖ πλησίον τὸ χωρίον Νέα Λιόσια καὶ ἐπρόϊκισεν αὐτὸ μὲ σχολεῖον καὶ ναόν. Ὡσαύτως ἐχαράχθησαν καὶ ἐδενδροφυτεύθησαν νέαι ἐξωτερικαὶ λεωφόροι, ἐν οἷς ἡ καὶ σήμερον περικαλλῆς, ἡ φερώνυμος αὐτῇ δενδροστοιχία ἡ παρατεινομένη μέχρι τοῦ παλαιοῦ Φαλήρου.

Ὅτε ἔφθανον αἱ ἀπόκρεω ἐξετρελλαίνετο ὁ κόσμος· αἱ ὁδοὶ ἔγεμον προσωπιδοφόρων ἀμιλλωμένων περὶ τὸ κωμικὸν τῶν παραστάσεων· τὰς δ' ἐσπέρας συνήρχοντο αἱ συγγενικαὶ οἰκογένειαί εἰς κοινὸν συμπόσιον, καὶ τὰ συμπόσια διεδέχοντο αἱ παννυχίδες, καὶ τὰς παννυχίδας τὰ κούλουμα, κούλουμα γραφικώτατα ἀπὸ τὰ ὅποια δὲν ἔλειπε καὶ ὁ βασιλεὺς Ὁθων. Ἄπας ἐκεῖνος ὁ χῶρος ὁ κατεχόμενος σήμερον ὑπὸ τοῦ Ζαππείου καὶ οἱ περίεχτοι λόφοι ἐκαλύπτοντο ὑπὸ ὀμίλων ἐπὶ τῆς χλόης, κύκλω τοῦ πρώτου σαρακοστινοῦ προγεύματος. Ἡ πλόσκα καὶ ἡ χιλιάριχη ἔκαμνον τὸν γῦρον καὶ ἐκοκκίνιζον ἀναμέσον τῆς χλόης καὶ τῶν σταχύων τὰ κόκκινα παπάκια καὶ τὸ μικρὸν Σμυρναϊκὸν φεσάκι, τὸ ὅποιον ἔφερε μὲ τόσην χάριν ἢ ἀτυχῆς βασίλισσα ἢ φιλόκαλος τῶν Ἀθηνῶν κοσμήτρια.

Τὰ κανόνια τὰ ἀπέναντι τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς παρατεταγμένα ἦσαν τὸ σύνθηδες ὄριον τοῦ περιπάτου. — Ἐως ποῦ ἐπῆγες; — Ἐως εἰς τὰ κανόνια, ἀπεκρίνοντο οἱ Παρασκευαῖδοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἦσαν εὐχαριστημένοι. Τὰς Κυριακὰς ὁμως ἐξέχυνετο ὀλόκληρος ἡ πόλις μέχρι τοῦ πεδίου τοῦ Ἄρεως, εἰς τὸ κέντρον τοῦ ὁποίου ἐπαίανιζεν ἡ ἐξόχως κατηρτισμένη στρατιωτικὴ μουσικὴ· κύκλω δ' ἐσχηματίζετο μέγας δακτύλιος ὑπὸ τῶν περιπατητῶν εἰς ἰκανὴν ἀπὸ τοῦ κέντρου ἀπόστασιν. — Ἀνοίξατε, ἐφώναζον αἴφνης οἱ φουστανελλοφόροι κλητῆρες, πάλλοντες

τὰ ρόπαλα, ἐφ' ὧν ἦν γεγραμμένον κυανοῖς γράμμασιν «ἰσχύς τοῦ νόμου», καὶ ἤνοιγεν ἀμέσως δίοδος πρὸς τὸ προσερχόμενον βασιλικὸν ζεῦγος.

Ἡ Ἀμαλία χαρίεσσα φέρουσα ἀμαζόνος ἐνδυμασίαν ἐθώπευε διὰ τοῦ μαστιγίου τὸν ἵππον της, ἐνῶ ὁ Ὄθων περιτυλιγμένος, οὕτως εἶπεῖν, μὲ τὴν ἀνούσιον ἐκείνην φουστανέλλαν τὴν παραφωνοῦσαν πρὸς τὸν βαυβαρικὸν τύπον τοῦ προσώπου του, ἔστρεφε τὸν μύστακα καὶ ἀπέδιδε τὸν χαιρετισμὸν εἰς τὸ πλῆθος ἐπὶ τὸ στρατιωτικώτερον. Τοὺς Μεγαλειστάτους συνώδευε συνήθως ἔφιππος καὶ ὁ φρούραρχος ὁ ἐκ τῶν φιλελλήνων Τουρέτ, τοῦ ὁποίου ἡ ἐτοιμότης κατέθελγε τὴν βασίλισσαν.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς μουσικῆς τὸ πλῆθος ὑπέστρεφε καὶ ἄλλοι μὲν εἰσῆρχοντο εἰς τὸ *Πανσίλυπον*, τοῦ ὁποίου τὴν θέσιν κατέχει σήμερον τὸ κεντρικὸν μουσεῖον, ἢ εἰς τὸ Τίβολι τὸ σχηματίζον τὴν γωνίαν τῶν ὁδῶν Πατησίων καὶ Καποδιστρίου, ἢ τέλος εἰς τοῦ Μαρινάκη τὸ ζαχαροπλαστεῖον. Τὰ καφενεῖα ἐλάμβανον ἕκτοτε τὸ ὄνομα τοῦ ἰδιοκτήτου τῆς οἰκίας, καὶ ἔλεγον τοῦ *Μαρινάκη*, ὡς μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν τοῦ *Μπαλάνου*, τοῦ *Γιανροπούλου*.

Σιδηρόδρομοι ἀκόμη δὲν ὑπῆρχον, ὥστε ὅστις ἤθελε νὰ καταβῆ εἰς Πειραιᾶ, ἂν δὲν ἐμίσθωνεν ὀλόκληρον ὄχημα, ἔπρεπε νὰ προστρέξῃ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ὁδοῦ Ἀθηνᾶς παρὰ τὸ Μεγάλο Μοναστήρι, τὸ ὁποῖον ἀγνοῶ διατὶ μετωνομάσθη σήμερον *Μοναστηράκι*. Ἐκεῖ οἱ σταθμεύοντες ἀμαξηλάται, ἅμα ἔβλεπον τινὰ προβάλλοντα ἐκ τῶν ἐγκαρσίων ὁδῶν, ἐφόρμων ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἄλλοι ἀπὸ τοῦ ὄμου ἄλλοι ἀπὸ τοῦ ἱματίου ἐζήτουν νὰ παρασύρῳσι πρὸς τὸ ἴδιον ἕκαστος ὄχημα. — Ἐδῶ, ἀφεντικό, ἔχω τρεῖς, ἔμπα μέσα νὰ φύγωμε.— Ἐγὼ δὲν θέλω παρὰ ἓνα διὰ ἐμπρός, ἐφώναζεν ὁ ἄλλος. Ἀφοῦ δὲ τέλος πάντων ἐκλείετο ἡ συμφωνία, σὲ ἀνεβίβαζεν εἰς τὸ κενόν του ἀμάξιον καὶ ἤρχιζε νὰ φωνάζῃ πάλιν ὄρθιος ἀπὸ τῆς ἑδρας του—Τρεῖς διὰ μέσα, ἓνας διὰ ἐμπρός. Ἀμα ἐν τούτοις παρουσιάζετο νέος ταξειδιώτης, συνεχροτεῖτο περὶ τὸ νέον τοῦτο μῆλον τῆς ἔριδος πάλῃ κρατερά, καθ' ἣν ὁ ρωμαλεώτερος τῶν ἀμαξηλατῶν ἀνῆρπαζε τὸν νεήλυδα καὶ διὰ τῆς βίας σχεδὸν ἐνέκλειεν εἰς τὴν φορτηγὸν του. Ἐὰν ἐδοκίμαζες, ἀπελπιζόμενος ἐκ τῆς παρατάσεως τῶν ἀνωφελῶν προσκλήσεων, νὰ κατέλθῃς διὰ τῆς θυρίδος, ἐκεῖνος ἐμαστίγου ἀμέσως τοὺς ἵππους ἀναβοῶν — Ποιὸς εἶνε γιὰ κάτω, φεύγω. Τέλος πάντων ἐπληροῦντο αἱ τέσσαρες θέσεις, ἀνεβίβαζε δ' ἐτέρους δύο ἐπὶ τῆς ἑδρας του, αὐτὸς συσπειρούμενος ὡς ἡδύνατο μεταξὺ τῶν

σκελῶν ἐκείνων. Αἰφνης ἐπήδα κατὰ γῆς, ἤνοιγε τὸ θυρίδιον καὶ ὁ ἀθεόφοβος ἀνεβίβαζε πολύσαρκόν τι τέρας καὶ σᾶς ἔλεγε—Μιά θεοπούλα καὶ διὰ τὸν κύριον... Μέγα καὶ φοβερόν κροτάλισμα τῆς μάστιγος συνοδευόμενον καὶ μὲ ἀγρίαν παρακέλευσιν ἠνάγκασε τοὺς σκελετώδεις ἀχαμνόντας νὰ σύρῃσι τὴν πεπαλαιωμένην ἐκείνην μηχανὴν τὴν φέρουσαν ἐννέα ἀνθρώπων βάρος. Μετὰ ἡμισείας δὲ ὥρας πορείαν ἀγωνιώδη ἐφθάναμεν εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ, εἰς τὰς Μπαράγκαις, κατάλευκοι ὑπὸ κοινορτοῦ, καταζαρωμένοι ἐκ τῆς συνωθήσεως καὶ συνήθως μὲ τὸν πόδα ἢ τὸν βραχίονα εἰς ἐντελῆ παραλυσίαν, ὡς ἐκ τῆς πίεσεως τοῦ κολοσσοῦ γείτονος.

Ἄπαντες οἱ καλλιτέχνηται τῆς ἐποχῆς ἐφιλοτιμοῦντο νὰ καταλίπωσι δείγματα τῆς γραφικῆς των τέχνης ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ μέρους τῶν δι' ὑψικόμενων λευκῶν σκιαζομένων ἐκείνων καφενειῶν, ὅπου ἐπιβάται καὶ ὑποζύγια ἀνεπαύοντο καὶ ἐδροσίζοντο. Ἐκεῖ ἔβλεπες τὸν Λεωνίδα ἐν Θερμοπύλαις, ἀναγνωριζόμενον ἐκ τῆς τεραστίας περικεφαλαίας του, προκαλοῦντα δύο ἀντικρῦ ἰσταμένους ἄγγλους ναύτας, κάτωθεν δὲ γεγραμμένον τὸ ἥρωϊκὸν «μολὼν λαβέ». Παρέκει ἠγωνίζετο ὁ Διάκος, οὕτως ἡ κεφαλὴ εἶχε κυκλωπέτους διαστάσεις, κατ' ἀναριθμήτην Τούρκων φασκιωμένων διὰ ζωναρίων. Ἀντικρῦ δὲ ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἔφιππος ἐβύθιζεν εἰς τὸν φάρυγγα πρασίνου κροκοδείλου πελωρίαν δοκὸν ἐν εἶδει λόγχης.

Δὲν εἶχομεν, ὡς βλέπετε, καλαὶ μου ἀναγνώστια, ἀκόμη τότε ὄλην αὐτὴν τὴν σημερινὴν πρόδον. Οὔτε Τράμ, οὔτε σιδηροδρόμους, οὔτε Βαριετὲ καὶ ᾠδικὰ καφενεῖα, οὔτε ἔβλεπέ τις καθ' ὁδὸν τὰς ὡραίας αὐτὰς σημερινὰς κυρίας, αἵτινες δι' ἐπιτηδεῖων προσθαφαιρέσεων καὶ προσαρμογῆς τῆς ἐσθῆτος ἐπὶ τῆς σαρκὸς ἐπιδεικνύουσι τὰ τε εἰσέχοντα καὶ προέχοντα μέρη τοῦ σώματός των. Δὲν εἶχομεν τὴν σημερινὴν περὶ τὰς δεξιώσεις χάριν, οὔτε εἶχεν εἰσέτι γενικευθῆ ἡ ἰδέα ὅτι εἶναι ἐντροπὴ νὰ λαλῆται δημοσίᾳ ἢ Ἑλληνικῇ γλῶσσαι παρ' ἀνθρώπων καθὼς πρέπει, ἐνῶ ὅλος ὁ πολιτισμένος κόσμος ὁμιλεῖ γαλλιστί.

Τὰ παιδιὰ ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ἦσαν τὸ δὴ λεγόμενον κουτάβια· ἐνεδύοντο ταπεινότητα, ἦσαν ἐντροπαλὰ καὶ ὅταν πρεσβύτερός τις ἐλάλει πρὸς αὐτὰ, ἀνήρχετο τὸ ἐρύθημα εἰς τὰς παρεῖας των. Νὰ καπνίσῃ νεανίας ἐνώπιον τοῦ πατρός του ἕθεωρεῖτο ἔγκλημα καὶ ἀσέβεια ἢ ἀπρεπὴς στάσις πρὸ τῶν γερόντων. Ἡ φιλία δὲν ἦτο τότε λόγος κενός, καὶ ἡ δεδομένη ὑπόσχεσις ἕθεωρεῖτο ἱερά· σπανίως δὲ ἀνεφαίνοντο καταχρασταὶ ἀλλοτροῖας περι-

ουσίας ἢ τῶν κοινῶν. Ἄλλα ταῦτα πάντα καὶ ἄλλα παραπλήσια, ἐσκωριασμένης ἐποχῆς λείψανα, ἐξέλιπον καὶ ἐλησμονήθησαν ἐκδιωχθέντα ὑπὸ τοῦ ἐπικρατήσαντος νεωτέρου πολιτισμοῦ καὶ τῆς ὕλιστικῆς προόδου.

Τὰ σημερινὰ παιδάκια εἶναι μικρὰ φιγουρίνια καὶ καλοῦνται *μπεμπέδες*: δὲν ὁμιλοῦν ποτὲ ἐλληνικὰ καὶ συνοδεύονται πάντοτε ἀπὸ τὰς *demoiselles*, αἵτινες πάλιν συνοδεύονται ὑπὸ τινων ἐν τῷ περιπάτῳ συναντωμένων φίλων, καὶ οὕτω τὰ τέκνα παιδαγωγοῦνται καὶ καθ' ὁδὸν καὶ κατ' οἶκον τόσον καλά, ὥστε ὅταν τὸ κοριτζάκι φθάσῃ τὸ 14 τῆς ἡλικίας του καὶ ὁ παῖς τὸ 16 εἶναι μεμυημένοι ὅλων τοῦ βίου τῶν ἀποκρῦφων καὶ αἰσθάνονται πλέον τὴν ἀνάγκην νέου τινὸς καρυκεύματος διὰ νὰ γίνῃ κἄπως ὑποφερτὸς ὁ βίος αὐτῶν. Τὰ τετριμμένα τὰ ἐβαρύνθησαν ἐπιθυμοῦν κάτι τι ὀρεκτικώτερον, τὸ ὁποῖον ὅμως διὰ ν' ἀποκτηθῇ χρειάζεται χρυσός. Ὁ χρυσὸς λοιπὸν εἶναι ὁ θεὸς τῆς σημερινῆς νεότητος. Ἄντὶ χρυσοῦ πωλεῖ ἡ κόρη τὴν νεότητά της εἰς γέροντα σεσαθρωμένον, καὶ ὁ νέος φορτῶνεται εἰς τὴν ράχιν μίαν καρακάξαν. Θυμιατίζει τοὺς ὑπουργοὺς διὰ νὰ τοῦ δώσουν μίαν θέσιν καὶ ὅταν τὴν λάβῃ προσπαθεῖ ν' ἀρπάσῃ ὅσα δυνηθῇ δι' ἀθεμίτων μέσων καὶ ἂν τῷ ἐμπιστευθῶσι τὸ ταμεῖον, τὸ ἐναγκαλιζεται καὶ τὸ μεταφέρει εἰς τόπον ὑγιεινότερον διὰ νὰ τοῦ ἀλλάξῃ τὸν ἀέρα.

Σήμερον δὲν ἀντέχουν πλέον οἱ πόδες εἰς τὸ βάδισμα· ἡ κυρία μὲ τὸ παλαμιαῖον ταχοῦνι, μόλις κατορθώνει νὰ κρατῆται ἐν ἰσορροπίᾳ, ὁ δὲ τρυφηλὸς νεανίας, ἀφοῦ ἐξενύκτισεν εἰς τὸ *barriete* καὶ εἰς ἄλλους πότους καὶ κώμους, δὲν ἤμπορεῖ πλέον ὁ ταλαίπωρος νὰ σταθῇ ὄρθιος. Χρειάζεται λοιπὸν ἀμάξι διὰ τ' ἀπαλὰ ταῦτα πλάσματα καὶ πρέπει ὁ σύζυγος καὶ ὁ πατήρ, ἂν δὲν εἶναι ἀνθρωπόμορφα τέρατα σκληρότητος καὶ ἀπανθρωπίας, νὰ παρέχωσιν ἀφθόνως τὰ μέσα τὰ συντελοῦντα πρὸς διατήρησιν τῆς πολυτίμου υγείας των καὶ εὐπρόσωπον ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ *εὐκλεχτοῦ κόσμου*. Μία κυρία καθὼς πρέπει ἔχει σήμερον πολλὰς ὑποχρεώσεις. Ἡ τάξις ἀπαιτεῖ ν' ἀκολουθῇ τὸν συρμὸν καὶ νὰ διδῇ ματινὲ καὶ ἀπρεμιντὶ καὶ μπαλντανφᾶν καὶ χοροὺς μὲ σουπέ, πράγματα ἱερὰ καὶ ἀναπόφευκτα ἐν τῇ καλῶς ἐννουμένη ἀνατροφῇ, ὁ δὲ σύζυγος εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ παρέχῃ ἀπροφασίστως τὸ ἀπαιτούμενον ἀργύριον. Καὶ ἂν δὲν τὸ ἔχῃ, ἅς δανεισθῇ, ἅς ὑποθηκεύσῃ, ἅς ἐνεχυριάσῃ τὰ πάντα, καὶ αὐτὴν τὴν τιμὴν του, ἀρκεῖ νὰ εὐρεθῶσι τὰ χρήματα· ὅταν δὲ οἱ κακοήθεις δανεισταὶ κινήσωσι κατ' αὐτοῦ ἀγωγὰς καὶ παύσωσι τὰς πιστώσεις, τότε...

ἄς παύσῃ καὶ αὐτὸς τὰς πληρωμάς. Τί τὸ εὐκολώτερον; Μήπως δὲν βλέπομεν τόσας ἀξιοτίμους οἰκογενεῖας ζώσας ἡγεμονικῶς χωρὶς νὰ πληρώνουν ὄβολόν εἰς κανένα; Καὶ ἀληθῶς μὲν ἀπὸ πρῶιτὰς μέχρι βαθείας νυκτὸς κρούουν τὰς θύρας τούτων οἱ ἀπατηθέντες ὑπηρέται, παντοπωῶλαι, ἀμαξηλάται, ἐμποροῦπάλληλοι, καὶ ὀλόκληρος ἡ κουστωδιά τῶν προμηθευτῶν. Ἄλλ' ἔχει ὁ Θεός· εὐτυχῶς εἶναι πολλοὶ ἐξ ἐκάστου ἐπαγγέλματος καὶ δὲν εἶναι εὐχερῆς ἢ πρὸς ἀλλήλους συνεννόησις.

Σήμερον ἡ Ἀθηναϊκὴ κοινωνία, καὶ ὁμιλῶ περὶ αὐτῆς ἐξαιρετικῶς, διότι μὲ οὐδεμίαν ἄλλην δύναται νὰ συγκριθῇ ὡς πρὸς τὰς ἠθικὰς καὶ πνευματικὰς προόδους, ἡ Ἀθηναϊκὴ, λέγω, κοινωνία κατώρθωσε ν' ἀνατρέψῃ ἐκ θεμελίων πεπαλαιωμένας τινὰς καὶ γελοίας προλήψεις· κατώρθωσε ν' ἀποδώσῃ τὴν προσήκουσαν ἐρμηνείαν εἰς πολλὰς λέξεις, αἱ ὁποῖαι ὡς ἐκ τῆς βαρβαρότητος εἶχον φαίνεται ἀπολέσει τὴν καθαυτὴ σημασίαν των.

Ἄλλοτε φερ' εἰπεῖν πατριωτισμὸς καὶ αὐταπάρνησις ἦσαν ταυτόσημα, καὶ καλὸς πατριώτης ἐνομιζέτο ὁ θυσιάζων τὰ πάντα ὑπὲρ πατρίδος, ὁ θεωρῶν τὰ χρήματα τοῦ Δημοσίου ἱερὰ καὶ ἱερόσυλος ὁ σφετεριζόμενος αὐτά. Σήμερον δὲ τί ἀνεκαλύφθη; ὅτι ἡ ἀντίθετος ἐρμηνεία εἶναι ἡ ἀληθής. Ἡ πατρίς, λέγουν οἱ νέοι λεξικογράφοι, εἶναι καλὴ καὶ φιλοστοργοτάτη μήτηρ, τῆς ὁποίας ἡ ποδιὰ εἶναι γεμάτη κοκά, τὰ δὲ παιδάκια τῆς, οἱ πολῖται, ὅσα εἶναι νοημονέστερα καὶ ἔχουν χεῖρας μακροτέρας ἀπλόγουν εἰς τὴν ποδιὰ καὶ γεμίζουν τὰς σακούλας των ἀπὸ τὰ κοκά τῆς μαμῆς.

Συνεταιρισμὸς ἐκαλεῖτο ἄλλοτε ἢ διὰ κοινῆς χρηματικῆς συνδρομῆς ἐπιδιώξις ἐπικερδοῦς ἐπιχειρήσεως πρὸς ὄφελος τῶν μετόχων. Ἀπάτη. Συνεταιρισμὸς, κατὰ τὴν νεωτέραν ἐρμηνείαν σημαίνει, συνεισφορὰ τῶν ἀπλουστέρων πρὸς σχηματισμὸν κεφαλαίου, ἱκανοῦ νὰ διαθρέψῃ ἀνέτως, καὶ δὴ μεγαλοπρεπῶς, τοὺς ἰδρυτὰς, διευθυντὰς καὶ τὴν περὶ αὐτοὺς χορείαν. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ μέτοχοι προσκαλοῦνται σήμερον εἰς τὰς Συνελεύσεις, διὰ νὰ βεβαιωθῶσιν ἰδίους ὄμμασι, πόσον ἐπάχυναν καὶ ἐφαιδρύνθησαν αἱ γαστέρες καὶ τὰ πρόσωπα τῶν διαχειριζομένων τὸ ἐταιρικὸν κεφάλαιον.—Σήμερον θαυμάζονται καὶ τιμῶνται οἱ κατορθώσαντες ἐλαττώσασιν τὴν ἀξίαν τῶν μετοχῶν τὰς ὁποίας αὐτοὶ ἐξέδωκαν καὶ ἐπώλησαν εἰς τὸ ἄρτιον ἢ καὶ μὲ ὑπερτίμησιν, νὰ τὴν ἐλαττώσασιν κατὰ ἐννέα δέκατα. Εἰς ἐξ αὐτῶν μάλιστα ἐπρόκειτο νὰ λάβῃ, ἂν δὲν ἔλαβεν ἤδη, τὸν μεγαλόσταυρον, διότι πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ ὑπερακοντίσας, κατεβίβασε τὴν ἀξίαν τῶν μετοχῶν ἀπὸ 200 δρ. αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἡ ἀρχικὴ ἀξία, εἰς 3 δραχμάς!

Βουλευτῆς ἐνομιζέτο κατὰ τοὺς παλαιούς χρόνους ὁ ἀντιπρόσωπος τῶν ἐπαρχιῶν, ὁ ἐπαγρυπνῶν ἐπὶ τῆς Κυβερνήσεως καὶ παρακωλύων πάσαν κατάχρησιν τῆς ἐξουσίας ἢ σπατάλην καὶ διαρπαγὴν τῶν δημοσίων προσόδων Πλάνη καὶ τοῦτο. Σήμερον ὁ βουλευτῆς ἀντιπροσωπεύει ἴδια καὶ ἐκλογικὰ συμφέροντα, διὸ ἅμα ἐγκαθιδρυθῆ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ ὁ ἀρχηγὸς τῆς συμμορίας, προσέρχεται ὁ βουλευτῆς καὶ ἄνευ περιστροφῶν λέγει πρὸς αὐτὸν «Δός μου νὰ φάγω, ἂν θέλῃς νὰ σε ἀφήσω νὰ φάγῃς καὶ σύ.»

Κλέπτῃς ἐκαλεῖτο κατὰ τὸ ἐσφαλμένον λεξικόν, πᾶς ἀνεξαιρέτως σφετεριζόμενος ἢ ἀρπάζων ξένην περιουσίαν. Εἰς τὸ νέον ὅμως λεξικόν ἐγένετο ἡ ἐξῆς διόρθωσις· «ὁ λάθρα ἀφαιρῶν ἢ σφετεριζόμενος ἀλλότριον κτῆμα, ἂν μὲν τοῦτο εἶναι μικρᾶς καὶ ἀσημάντου ἀξίας, θεωρεῖται κλέπτῃς καὶ ἄξιος πάσης τιμωρίας, ἂν ὅμως εἶνε μεγάλης ἀξίας, τότε ἡ πράξις δὲν ἔχει πλέον τι τὸ ἀθέμιτον καὶ ἀνόσιον· οὐδὲ ὀνομάζεται κλέπτῃς ὁ ταύτην ἐκτελέσας ἀλλὰ διαχειριστῆς, διευθυντῆς, σύμβουλος, οἰκονομολόγος, χρηματιστῆς, ἐπιχειρηματίας, ἐργολάβος δημοσίων ἢ καὶ ἰδιωτικῶν ἔργων. Εἶναι ἄνθρωποι εὐφύεστατοι οἱ τοιοῦτοι, ἱκανοὶ νὰ διευθύνωσι τὸ Κράτος· ἡ κοινωνία τοὺς σέβεται· πάντες ὑποκλίνονται πρὸ αὐτῶν καὶ οἱ γονεῖς θεωροῦσι τιμὴν των νὰ εἰσάγωνται μὲ τὰς θυγατέρας των εἰς τὰ μεγαλοπρεπῆ των μέγαρα καὶ νὰ παρακάθηνται εἰς τὰ δεῖπνά των.

Γυνὴ ἐσθῆμαιεν ἐν παρωχημένη ἐποχῇ πλάσμα ἀσθενὲς δεόμενον τῆς προστασίας τοῦ ἀνδρὸς καὶ συνεταιριζόμενον μετ' αὐτοῦ πρὸς σχηματισμὸν οἰκογενείας· μίαν δὲ καὶ μόνην εἶχε φιλοδοξίαν, νὰ γίνῃ καλὴ σύζυγος καὶ καλὴ μήτηρ· ἐμερίμνα λοιπὸν περὶ τῶν τοῦ οἴκου καὶ ἀνέτρεφε τὰ τέκνα τῆς ἐν φόβῳ Θεοῦ. Σπανίως ἀνემιγνύετο εἰς πολιτικὰς ὀμιλίας, καὶ ἐκ τῶν ἐπαγγελματίων ἠσπάζετο τὰ βιοποριστικά, ὅσα ἐφαίνοντο μᾶλλον ἀρμόζοντα πρὸς τὸ ἄβρὸν καὶ λεπτοφυὲς φῦλον. Σήμερον ἡ γυνὴ μετεμορφώθη. Ὑπὸ τὰς πτυχὰς τῆς ἐσθῆτος αὐτῆς κρύπτει νεῦρα τεταμένα καὶ μυῶνας χαλυβδίνους· ὑπ' οὐδενὸς πτοεῖται· ἐκφωνεῖ λόγους δημοσίᾳ· προίσταται σωματείων· διευθύνει πολιτικοὺς συλλόγους καὶ ἀγορεύει εἰς τὰ δικαστήρια. Ὀπλιζέται καὶ μάχεται ὡς ἀμαζῶν εἰς τὴν Δαχομένην, μονομαχεῖ ἐν Ἀμερικῇ· ἱππεύει ὡς ἵπποκένταυρος· διασχίζει τὴν Εὐρώπην ἐπὶ τοῦ ποδηλάτου καὶ κάμνει τὸν γῦρον τῆς γῆς ἄνευ συνοδοῦ· λαμβάνει θέσιν ὑφυπουργοῦ· καπνίζει ὡς πασᾶς καὶ φρονεῖ ὅτι τὰ οἰκιακὰ ἔργα ἀρμόζουσι μᾶλλον πρὸς τὸν ἄνδρα παρὰ πρὸς τὴν γυναῖκα, ἢ ὅποια ἔχει ἀνάγκην νὰ τρέχῃ ἔξω διὰ νὰ πέρνη τὸν ἄερα τῆς.

Θεωρεῖ μάλιστα ἑαυτὴν κατάλληλον πρὸς ὅλα τὰ ἀνδρικὰ ἐπαγγέλματα καὶ περιφρονεῖ ὡς ταπεινωτικὸν ἐκεῖνο ἀκριβῶς διὰ τὸ ὅποιον τὴν προώρισεν ἡ φύσις, τὴν παραγωγὴν καὶ ἀνατροφὴν παίδων.

Ἡ μεταβολὴ ὅμως αὕτη γεννᾷ φόβους σπουδαίους εἰς τὸ ἀνδρικὸν φύλον, διότι μὰ τὴν ἀλήθειαν δὲν ἤξεύρω ποῦ θὰ εὕρῃ πλέον ὁ ἀνὴρ τὸν περιλάλητον οἰκογενειακὸν παράδεισον μὲ τὰς προσδοκωμένας παρηγορίας καὶ θωπείας, ἀν οἱ ἐν τῷ παραδείσῳ ἄγγελοι μεταμορφωθῶσιν εἰς ἀλεκτρούνας φιλέριδας, ἐτοίμους πάντοτε πρὸς ἀντιλογίαν καὶ ζοφερὰ ἐκτοξεύοντας βλέμματα πρὸς τὸν ταλαίπωρον σύζυγον.

Ἴσως ὅταν κατέλθωσιν ἐκ τοῦ ὕψους τῶν τακουνίων, δι' ὧν σήμερον στρεβλοῦσι τοὺς πόδας, ὅταν ἀναπνεύσωσιν ἀνετώτερον, χαλαροῦσαι τοὺς δεσμοὺς τοῦ καταχθονίου καὶ σωματοφθόρου ἐκείνου στηθοδέσμου, ἴσως τότε καθησυχάσωσιν ὅπως οὖν τὰ νεῦρά των καὶ γίνωσιν ἐπιδεκτικαὶ τρυφερωτέρων καὶ φιλανθρωποτέρων αἰσθημάτων πρὸς τοὺς ἀνδρας.

Τότε ἐλπίς ὑπάρχει ὅτι θὰ τύχω καὶ ἐγὼ παρ' αὐτῶν συγγνώμης δι' ὅσα σήμερον παρασυρθεὶς ὑπὸ ἀναμνήσεων ἀκάκως ἔγραψα.

Ἐν Καστίλλῃ, τῆ 31 Ἰουλίου 1892.

Θ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

ΤΩΙ ΠΕΦΙΛΗΜΕΝΩΙ ΜΟΙ
ΔΗΜ. Κ. ΒΑΡΔΟΥΝΙΩΤΗ

[Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν εὐτυχῶν ἀρραβῶνων του μετὰ
τῆς δεσποινίδος Κορίνης Π. Κούζη.]

ΜΟΥΠΑΝ πῶς ἓνα Χερουβειμ ἄγνὸ τοῦ παραδείσου,
ποῦ ἔλαμπε ἔσαν ἅγιο φῶς ἔς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς σου,
ἐξέφυγε ἀπ' τὰ σύννεφα, τὸν οὐρανὸ του ἀρνῆθη,
κ' ἐπέταξε ὀλόχαρο μέσ' ἔς τὰ δικά σου στήθη.

Κ' ἐζήλησα τὸν ἄγγελο· γιατί ἔς τὸν ἔρωτά σου,
θὰ ἔρῃ ἄλλον παράδεισο ὠραῖο — τὴν καρδιά σου.

[Ἀθῆναι, τῆ 28 Μαρτίου 1892]

Κ. Φ. ΣΚΟΚΟΣ